

ROND DE POLDERTORENS

Jaargang L - nr. 3 – september 2008

Inhoud:

Grafzerken in de Sint-Niklaaskerk te Westkapelle.	Jan Lavaert	p. 63
Lisseweegse dorpsfiguren : Gerard Pintelon	Johan Ballegeer	p. 97

Nummer wettelijk depot : Bd 16821

Studies verschenen in 'Rond de Poldertorens' of uittreksels daarvan, mogen niet gebruikt noch aangehaald worden, zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur.

Iedere auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdrage.

Prijs jaarabonnement : € 16 (België) € 22 (Buitenland)
Prijs losse nummers : € 4 (België) € 5,50 (Buitenland)

Postchecknr. : 000-1604506-29 (België)
Banknr. : Rabobank West Zeeuws-Vlaanderen 113307381 (Nederland)
Benaming : Geschied- en Heemkundige Kring St.-Guthago
Jan Devischstraat 109, 8300 Knokke-Heist

Grafzerken in de Sint-Niklaaskerk te Westkapelle.

Jan Lavaert

Inleiding.

Aensien doet ghedencken
als aensien ghedencken doet
dan syn de zercken op de graven goet
Peyst oock te sterven.

Dit vers stond op de grafzerk van pastoor Jacobus Byntyen, geboren Westkapellenaar. Het is een aanpassing van een vers dat stond onder een beeltenis van St.-Niklaas in het Dampoortcomplex (Koolkerkse poort of St.-Niklaaspoort) te Brugge.

Het oorspronkelijke vers luidde: "Aensien doet ghedencken, als aensien ghedencken doet dan zijn de beelden in de kerken (of van de heiligen) goed".

"Aensien doet ghedencken" is ook de titel van een artikel dat Marlies Caron, conservator middeleeuwen in het Catharijneconvent (+1992) schreef voor de bundel bij de tentoonstelling Geert Grote en de Moderne Devotie in 1984. Zij beschreef hierin duidelijk hoe in de belevingswereld van de moderne devoten het beeld functioneerde als hulpmiddel bij meditatie en gebed.

Pastoor Byntyen of zijn grafschrijfdichter heeft dit vers toegepast op het bezoeken en aanschouwen van de grafzerken die een hulp waren voor de gelovigen om de herinnering aan hun geliefde doden op te roepen en zo beter voor hun zielenrust te kunnen bidden en aan de eeuwige zaligheid te denken.

In de middeleeuwen beleefde men de dood op een heel andere manier dan in onze moderne tijd. Door de veelvuldige ziekten en de korte levensduur van de mensen werd jong en oud bijna dagelijks met de dood geconfronteerd. Voor de gelovige was de dood een vanzelfsprekende dagelijkse werkelijkheid. Tegelijk vond hij het leven leefbaar door de dood zo dicht mogelijk bij God te brengen. Alleen Hij kon de onontkoombaarheid van het sterven doorbreken door eeuwig leven te geven.

Dit werd ook uitgedrukt in de gebeden ter gelegenheid van de begrafenis en de uitvaart. De dood werd beschouwd als een slaap in de verwachting van de opstanding en de intocht in het hemels Jerusalem.

Deze gedachte vond ook zijn materiële uitdrukking. Men wilde zo dicht mogelijk bij de kerk (kerkhof, kalvarieberg) of in de kerk zo dicht mogelijk bij het altaar begraven worden. Want daar kwam de verrezen Christus in elke mis aanwezig in de gedaanten van brood en wijn. Zijn kruisdood werd herdacht en de gelovigen konden aan de vruchten van dit offer deelnemen en eeuwig leven ontvangen.

Daarom lagen de grote meerderheid der graven in en rond de kerk.

Bisschoppen en pastoors werden in hun eigen kerk voor het altaar begraven. Grote weldoeners van de kerk, b.v.b., bouwers van kapellen en zij die het

bouwen of versieren van de kerk hielpen bekostigen werden eveneens op een ereplaats begraven. Burgers die soms grote giften schonken en veel betaalden voor hun grafmonument en grafconcessie werden ook op plaatsen dichtbij hoofd- of zijaltaren begraven.

Vandaar de volkse spreuk: Hoe groter fortuin, hoe meer in aanzien, hoe dicht bij het altaar. Zie: Rotsaert Jan: Fondaties, begrafenissen en grafschriften bij de Carmers te Brugge).

In sommige kerken in Engeland kan je nu nog de bevoering zien die helemaal is samengesteld met grafzerken. In de Augustijnenkerk te Brugge, bestond de vloer uit bijna uitsluitend uit geelkoperen grafplaten met de afbeeldingen van de overledenen. (Vermeersch Valentin: Grafmonumenten te Brugge voor 1578. Brugge 1976). Op de grote feesten werden deze koperen platen opgepoetst zodat als het ware de hemel op aarde verscheen in de schittering van geelkoper met de daarop afgebeelde overledenen in gebedshouding. (Ariès Philippe: L'Homme devant la mort; Paris VI°. 1977)

Natuurlijk ging het er in de dorpskerken heel wat soberder aan toe. Toch bezat Westkapelle een reeks waardevolle grafzerken van pastoors die meestal in het koor van de kerk begraven werden. In de 18° eeuw kozen zij meer voor een begrafenis bij de kalvarieberg op de westzijde van het kerkhof. (Zie afb 1). De kalvarie werd opgericht halfweg de 18° eeuw.

Ook vooraanstaande personen werden in de kerk begraven.

A. De nog bestaande grafzerken.

1. Plone Nyt (+ 1548) en Niclaeys De Muelenaere (+ 15....). (Afb. 2)

Plaats: Sedert 1912 in de kerk rechtop geplaatst op de oostzijde van de noordkruisbeuk. Op de noordwestelijke torenpijler. Oorspronkelijke ligging in de kerk: onbekend.

Materie: Sint-Annagrijs = Doornikse kalksteen. Een soort arduinsteen maar zacht. Niet zo goed geschikt om buiten te gebruiken. Daarom gebruikt voor grafstenen in de kerk.

Afmetingen: H.: 229 cm
Br.: 129 cm

Stijl: Een markant voorbeeld van een 16° eeuwse Renaissance - grafzerk in de Nederlanden. Een van de best bewaarde in de regio Brugge.

Schrift: laat gotisch sierschrift.

Afbeelding:

In het middenveld vruchtenslingers en in een medaillon, twee engelen die een nog niet geïdentificeerd wapenschild houden.

Bibliografie:

Theerens Willy en Aernoudt Dirk, De Sint-Niklaaskerk van Westkapelle

Tentoonstelling Kerkschatten van Westkapelle 16 - 17 april 1983, p. 74.

Devlieghe Luc: Kunstpatrimonium van West-Vlaanderen, deel 4, De Zwinstreek. P. 187-188.

*Afb. 1.:
Oude foto van de Sint
Niklaaskerk met op de
voorgond de kalvarieberg*

*Afb. 2a.
Grafsteen van Plone Nyt
En Niclaeys De Meulenaere*

Afb. 2b. Frottis van de grafsteen van Nyt – De Meulenaere

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium. Fotografische inventaris van de Kantons Brugge. 1965. p 438-439.

Beschrijving:

Op de reliëfgedeelten is er sleet door betreding. Het aangezicht van een van de engelen is bijna volledig afgesleten. De rest is zeer gaaf bewaard.

Op de lijst van de zerk staat het randschrift gegraveerd, van Plone Nijt echtgenote van Niclaeijs zoon van Niclaeijs de Muelenaere, onderbroken door de vier evangelistensymbolen (arend, engel, leeuw en stier) op de hoeken, in spaartechniek.

In het middenveld van de zerk bevindt zich onderaan een rechthoekige, versierde cartouche waarin het grafschrift van Niclaeijs de Muelenaere gebeiteld is. Op het ogenblik van het overlijden van zijn vrouw (4.01.1548) heeft hij de grafzerk besteld en er ook zijn eigen grafschrift in laten graveren. Op dat ogenblik wist hij zeker dat hij het jaar 1600 niet zou halen.

Daar er een lichte afwijking is in de vorming der letters, bvb. de letter M, kan men ook veronderstellen dat het grafschrift op de cartouche later dan 1548 is aangebracht. Dat zou de datering verschuiven in de richting van de onbekende, maar zeker latere sterfdatum van Niclaeijs de Muelenaere.

Zie Van Belle: Vlakke grafmonumenten en memorietaferelen met persoonsafbeeldingen in West-Vlaanderen. 2006. p. 108 en 439-440. Zie ook: idem, passim: afbeeldingen van 16^e eeuwse grafzerken

Het grafschrift op de rand is nog volledig in gotische stijl terwijl het tweede grafschrift op de cartouche in renaissancestijl is.

De engelen zijn gekleed in renaissance tunieken maar zij hebben nog vleugels. Deze zullen in latere afbeeldingen stilaan verdwijnen. Het wijst erop dat de zerk gegraveerd en gekapt is in volle overgangstijd van gotiek naar renaissance in onze streken.

In het midden bevindt zich een groot medaillon gevat in een dubbele cirkel van 72 cm doorsnee, met reliëfranden. In dit medaillon in laagrelief staan twee engelen, gekleed in antieke klederdracht met opgeschorte tunieken naar elkaar toegewend. Zij houden aan een dubbel lint een wapenschild omhoog. Het wapen luidt als volgt: een gedeeld veld met boven een opspringend paard en beneden drie bezanten twee en een.

Bovenaan in het middenveld: symmetrisch neerhangende vruchtenslingers, in laagrelief gebeeldhouwd, die het medaillon bekronen. De twee vruchtenslingers vertrekken vanuit een centrale mascaroen en worden door twee ringen, links en rechts in de hoeken van het middenveld opgehouden. Vanuit de centrale mascaroen vertrekt ook een stam of staaf waaraan het medaillon lijkt opgehangen evenals de rechthoekige cartouche.

Op te merken valt de sterk dialectinslag van het grafschrift: 'Hier leet; huisvrowe, Muelenere, lowe, bijdt'. Dit dialect verwijst eerder naar Oost-Vlaanderen; het is zeker geen Westvlaams.

Tekst:

Het randschrift:

HIER . LEET . BEGRAVEN
PLONE . NYT . HUISVROWE . WAS . VAN . NICLAES . MUELENERE
FIELYO . NICLAEIS . STERF . ANNO
XVc . ENDE . VIII ende XL . DEN . VIERDEN . DACH . VAN . LOWE
BIJDT . VOOR . DE . SIELE

Tekst op de cartouche:

HIER . LEET . BEGRAVEN . NICLAEIJS . DE
MUELENARE . FIELYO . NICLAEIJS
DIE . STERF . ANNO . XVc . ENDE
(niet ingevuld) DEN (idem) DACH (idem)
BIJDT . VOOR . DE . SIELE

Commentaar:

Rentebezetten in HS Mestdagh parsim.

A - In HS Mestdagh vinden wij een vermelding van Claeis de Meulenaere. Hij verwijst niet rechtstreeks naar zijn bron, maar vermoedelijk is dit het register van de kerkrenten opgemaakt door Antheunis Scoonmakere in 1553. Nu RAB: nr 17, p. 45 art. CLXVIIJ en p. 46 art. CLXXJ

Daar lezen wij:

1. X S p. IJ mit(en) (?)

Bezet op IIIJ linen canoninc landt liggende binden ambochte van Oostkercke ende binder prochie van Waescappelle noordt bijder kercke tussschen **Claeis f. Claeis Muelenaere landt** an beeden zijden ende upt zuudthende streckende mette noordts an Adriaen f. Pieter Van Cassele cum suis boghaert diemen heet verloren cost

Dese rente gaf Clement de Wijnckenaere int jaer XIIIJc LVIIJ int XXXVIJ° begin van Groot Reygarsvliet wateringhe.

De rente die Clemens de Wijnckenaere stichtte is bezet op grond in het 37° begin van Groot Reygarsvliet. Het stuk land paalt aan land van Claeis f. Claeis Muelenaere.

2. De wede van Franchois De Ceuninck
Claeijs De Meulenaere bij coope over Jan Cromb...
causa uxoris commende van TH Hubaert IJ S. p. ...

Bezet up V G vrijlandt liggende binden ambochte van Oostkercke ende binder prochie van Ste Anne ter Mude noordt vander kercke in sheer Rasins poldere ende es vette gars tussschen daellijngheers van Lieven de Wa(?)ghere landt ande noordtzijde **Claeis de Muelenaere landt** ande zuudts streckende metten westhende an Pieter van Oost dijkin ende metten oosthende anden dijk

vande nieuwe poldere ende deze rente gaf Wouter Weyteman int XXXIJ° begin van de wateringhe van Grevenijnghe.

Claeijs de Meulenaere heeft een stuk grond van V G gekocht van Jan Cromb(een?) en later terug verkocht aan de weduwe van Franchois de Ceuninck. Het stuk weide "vette gars" ligt in Rasins polder in St. Anna ter Mude, in het 32° begin van Greveninge en paalt ten westen aan Pieter van Oost dijksken en aan het oosteinde aan de dijk van de nieuwe polder. Aan de noordzijde heeft Claeis de Meulenaere nog een stuk land liggen. Op de weide is een rente van IJ schellingen parisis gevestigd, gehouden door Wouter Weyteman. Hij heeft ze aan de kerk geschonken.

Claeis (f) Claeis de Muelenaere was dus grondbezitter en welstellend man. Mogelijks was hij ook kerkmeester (geweest).

B - R.A.B. Kerkarchief Westkapelle nr 80: Legger Renten en landen toebehorende de dis.

Dit hier naer volghende es de nieuwe belegherthede van de fundacyen ende bezetten tzij renten up lant toebehoorende den helegghen Gheest van Waestcappelle.... 1527

bij Frederic f Clays Tants, gheswooren lantmeter slant vanden Vrijen

ten versoucke van Jacop fs Jan Duvele, Aernoudt f Jans Tants

beede zorghers ende Loy f Jacobs Michiels als ontfanghere mitsgaeders meer andere ghemeene prochiannen. Ende dit al naer tinhouden van den laetsten slapere ende bouck voor desen waer of dat men de artikelen vinden zal bijden ghetaele ghelijck hier naer volcht ende vercl(aerst).

1° Deel 32 spreekt van de kinderen van Clays f Jan Muelenaers;

2° Deel nr 106 spreekt van de weduwe en de kinderen van dezelfde.

In het tweede deel van het register, getiteld: ' Dit hier naer volghende es den leghere van al den landen...'.lezen wij onder nr 19

Clays f Clays Muelenaers heift in pachte 1 line XXVIIJ Rn lants. -

Liggheende binder voors prochie (van Waestcappelle) noordoost vander kerke ende zuudt vanden hove ter Calvekete tusschen de kinderen Clays f Jan Muelenaers lant ande zuudtzijde ende ant westhende; meester Joos Ghijs lant ande noortzijde, streckende metten westhende ande weduwe ende kijnderen meester Jan de Beers lant ende de twee laetste parcheelen gaf Jacop f Wouters Zegghers den disch over zijn jaerghetijde XLIIJ ar(tike)le in XVIIJe begin Reyg(ars)vl(iet) f° 143.

C - In de disrekening 1569-1570 staat onder meer jaargetijden, dit vermeld van Claeijs, zoon van claeys de Muelenaere.

Zie Opdedrinck, Westkapelle, p 45.

2. Matheus Roose, en Adriaen Luytte (+ 1648) en Adrianeken Keysers (+ 1646) (Afb. 3)

Plaats: Sedert 1912 in de kerk rechtop geplaatst op de oostzijde van het middenkoor. Op de zuidoostelijke torenpijler. Oorspronkelijke ligging in de kerk: onbekend.

Materie: blauwgrijze arduin.

Afb.3.
Grafsteen van Matheus Roose,
en Adriaen Luytte,
en Adrianeken Keysers

Afmetingen: H.: 137,5 cm
Br.: 80 cm

Stijl: 17^e eeuw

Schrift: Romeinse kapitalen.

Afbeelding: Randversiering met gedraaide koord

Bibliografie:

Brugge, OCMW archief: De Duytsche Michiel, Inventaris van de keuren, nr 48A.
Stichting de Moor, 1651, Prijsie op de hofstede van Westkapelle.

Theerens Willy en Aernoudt Dirk, De Sint-Niklaaskerk van Westkapelle

Tentoonstelling Kerkschatten van Westkapelle 16 - 17 april 1983, p. 78.

Devlieghe Luc: Kunstpatrimonium van West-Vlaanderen, deel 4, De
Zwinstreek. P. 187-188.

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium. Fotografische inventaris van de
Kantons Brugge. 1965. p 438-439.

Beschrijving:

Adrianeken Keysers stierf in 1646. Het cijfer 6 is ingekapt boven het oudere
cijfer 8. Correctie van een vergissing van de steenkapper?

Raigsvliet is een afkorting van Reygaersvliet;

huusvrauwe: is letter i teveel.

Tekst: Romeinse kapitalen

HIER LIGHT BEGRAVEN MATHEVS
ROOSE OVERLEEDEN HOOFTMAN
DESER PROCHIE VAN WAESTCAPLLE
ENDE SLVVSMEESTER VAN RAIGSVLIET
GHESTORVEN DEN (niet ingevuld)
ENDE ADRIAEN LUYTTE GHETRAVT
HEBBENDE DE WEDVWE TSYNEN
TYDE KERKMEESTER EN HOOFTMAN
GHESTORVEN DEN 1e 8ber 1648
ENDE ADRIANEKEN KEYSERS
HVNNE HVVISVRVWE OVERLEET
DEN 14e SPORKEL 1646
ENDE CATARINE ROOSE OVERLEDEN
DEN 20e LAVWE 1639
ENDE MATHEVS ROOSE OVERLEDEN (niet ingevuld)
ENDE ADRIAEN LUYTTE OVERLEDEN (idem) /
ENDE ANNA LUYTTE OVERLEDEN (idem)
ENDE BARBARA LUYTTE OVERLET / (idem)

Commentaar:

Matteüs Roose grootvader of vader was sluismeester (dit is bestuurslid) van de watering van Reigarsvliet.

Hij of zijn zoon of zijn kleinzoon met dezelfde naam woonde op de hoeve "De hoge Boom" in de Marouxdreef. (Brugge, OCMW archief: De Duytsche Michiel, Inventaris van de keuren, nr 48A. Stichting de Moor, 1651. Prijsie van de gebouwen op de hofstede van Westkapelle).

Op den 26 wedemaent is bij ons onderschreven gheu...senteert en ghepresen ten versoucke van den meester van Ste Julijns ende den heer decken van(de) timmerlieden en(de) den decken van(de) matsenaers midschaders den decken van(de) cupers helcken decken met zijn oppervijnders als toesienders en(de) Mattheus Roose jeghenwoordicht pachter van(de) hofstede ghenaeemt schamel weeke inde prochie van Westcappelle in(de) maniere zoo hier naer volcht.

(Hierna volt de opsomming van de nieuwe (?) gebouwen met muren, daken, metselwerk en kalk en de prijsbepaling. De tekst sluit af met de woorden: Prijsij van(de) hofstede in Westkapelle 1653.

Mattheus Roose huwde met de weduwe van de pachter De Maeckere...van de hoeve "De dertien Kamers", "De vier ambachten", ook soms "Schamel weeke" genoemd nu bewoond door Gerard Stroo - Marleen Lauwers in de Hazegrasstraat nr 149 te Westkapelle.

Hij was volgens het grafschrift ook hoofdman van de parochie Westkapelle.

De taak van de hoofdman was:

- het verdelen en innen van de belastingen opgelegd door het Brugse Vrije. Hij deed dit samen met de pointers en de ontvanger, op basis van het cohier van betarding van de totale oppervlakte bewerkte grond.
- de controle op bedelaars, vagebonden en vreemden.
- het toezicht op de erfenissen
- het registreren der paarden.
- de toewijzing van het weidegebied voor de schapenkudden.

(Met dank aan Jacques Larbouillat voor deze mededeling).

Het oudst bewaarde doopregister, aangekocht door pastoor Hieronymus Vanders in 1609 heeft als eerste doopakt de volgende tekst:

Anno 1609

Augusti 2

Daer es een meysken
kerste ghedaen weesende het
kindt van Matheus Roose
woonende in Westcappelle
up een hofstedeken ghe-naemt St
Anne ten Vrijen ende es ghe-
naemt geweest Petronelle
duer dien dat het syne naeme
met den dach voort brachte
peeter Sr Bernaert de Wulf
Brugghelynck ende crichouder
ten vryen binnen de stede van
Brugghe ende mette Vincen
tijnken d'huysvrauwe van Louwys
Roose. maer de moeder die starf
5 ofte 6 daeghen daer naer
ende sy licht beghraven in de kercke
hebbende ontfanen haer gherechten
godt ghedincke haer lieve siele.

HS Mestdagh 5° schrift met bijlagen p. 21:

3. Guilielmus Jennyn, pastoor (+ 1673). (Afb. 4)

Plaats: Sedert 1912 in de kerk rechtop geplaatst op de oostzijde van de zuidkruisbeuk op de zuidwestelijke torenpijler. Oorspronkelijke ligging onbekend.

Materie: Carraramarmer van het suikertype met blauwgrijze arduinen boord.

Afmetingen: H.: 168 cm (met arduinen boord)

Br.: 94 cm (met arduinen boord)

Stijl: 17° eeuw.

Schrift: Romeinse kapitalen. In de boord aan de rechterkant zijn drie letters ingegrift: H M W.

Afbeelding: Bovenaan het wapen Jennyn met wapenspreuk: 'Genuine'. Twee serpentes die langs een paal omhoog klimmen, met links en rechts een ster. Bemerkt bovenaan in het midden nog vaag zichtbaar: een engelkopje.

Afb.4.
Grafsteen van Guilielmus Jennyn

In een banderole: de wapenspreuk: Genuine. Dit is een woordspeling op de naam van de pastoor: Jennyn.

Bibliografie:

Theerens Willy en Aernoudt Dirk, De Sint-Niklaaskerk van Westkapelle

Tentoonstelling Kerkschatten van Westkapelle 16 - 17 april 1983, p. 104.

Devlieghe Luc: Kunstpatrimonium van West-Vlaanderen, deel 4, De Zwinstreek. P. 188.

Opdedrinck Juliaan: Westkapelle, geschiedkundige schets. Uitg. Davidsfonds m.m.v. de Kring voor Geschiedenis en Heemkunde, Westkapelle 1959. P. 49-50 en nota 50, p.71

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium. Fotografische inventaris van de Kantons Brugge. 1965. p 438-439.

Beschrijving:

Ook hier is een fout ingekapt. Sepulchum in plaats van Sepulchrum.

De letter Q van Qui vivere desyt is voor driekwart weggebroken.

Een interessant detail is het chronogram in de tekst op de zesde lijn. Alle Romeinse cijfers, in de tekst duidelijk aangebracht, geven de som 1673. Dit is de sterfdatum van de pastoor. Wellicht heeft hij het chronogram zelf opgesteld voor zijn dood.

Tekst op de Banderol:

GENVINE

Grafschrift:

D. O. M.

SEPVLCHVM RDI DNI GVILIELMI IENNIN
PASTORIS VIGILANTISSIMI IN
WAESTCAPPELLE AB AO 1636
POETAE SVBTILIS ET FAMOSI
CONCIONATORIS
(Q)VI FVIT MAGNVS DEIPARAE CVLTOR
VIVERE DESYT DIE 12 MENSIS DECEMBRIS ANNI 1673
REQVIESCAT IN PACE

Vertaling:

Aan de Heer, de beste, de hoogste

Grafstede van de eerwaarde Heer Willem Jennin
Allerwaakzaamste pastoor in
Westkapelle vanaf het jaar 1636
fijnzinnig dichter en befaamd
kanselredenaar

die een groot vereerder der Moeder Gods was

Hij hield op te leven op de 12° dag van de maand december in het jaar 1673
Hij ruste in vrede

Commentaar:

Biografische gegevens over pastoor Willem Jennyn (1636-1673).

Joannes Jennyn, pastoor van Westkapelle, deed slechts zes maanden dienst in Westkapelle. Hij werd benoemd tot pastoor in de St.-Gilliskerk te Brugge en deken van Damme. In Westkapelle werd hij in 1636 opgevolgd als erfachtig pastoor door zijn broer, Willem Jennyn. Tevoren was hij pastoor geweest op de parochie van Sint-Andries, Brugge. In 1638 werd hij ook deservitor van Hoeke, dit slechts voor enkele maanden.

(Zie : Rembry E., De bekende pastors van Sint-Gillis te Brugge - 1311-1896. Brugge 1890-1896, anastatische herdruk, p. 113.)

Pastoor Willem Jennyn liet het Sint-Niklaas- en O. L. Vrouwkoor herbouwen. Zij waren in de godsdiensttroebelen van de 16° eeuw, in 1575 vernield. Hij liet ook het nieuwe orgel van Aernout Medard installeren en was een grote voorstander van orgelmuziek in de liturgie.

Hij richtte de verering van St.-Niklaas opnieuw op in 1640. Hij bekwam nieuwe relieken van St.-Niklaas langs een kanunnik van de St.-Baafskatedraal in Gent, die ze had gekregen van gevluchte paters uit Nederland. De heer van

Kalvekete Firmin de la Dosa, zoon van Firmin, (admiraal van de Spaanse vloot in de zuidelijke Nederlanden) beloofde een reliekschrijn te bekostigen.

Hij liet ook een schilderij van Jan Maes (1647) in een nieuw, barok hoofdaltaar plaatsen. Later werd dit doek geplaatst in het St.-Niklaasaltaar (1768) en vervangen door een kersttafereel, de geboorte van Christus en aanbidding der herders, van Paulus de Cock dat heel waarschijnlijk ook na de restauratie van 1908 verdwenen is. Het Sint-Niklaasschilderij werd eveneens, na de restauratie van 1908, in 1912 verkocht. Dit gebeurde met toestemming van de commissie voor monumenten !

In 1648 werd de vrede van Munster gesloten. De noordelijke Nederlanden verkregen voorgoed hun onafhankelijkheid. De zuidelijke Nederlanden bleven onder Spanje. Na 80 jaren oorlog was er eindelijk weer vrede. In veel parochies gaf deze vrede van 1648 aanleiding tot het houden van feestelijkheden of het plaatsen van gedenktekens. In Knokke draagt de zonnwijzer op het torentje van de oude kerk de datum van 1648.

De biechtstoel van pastoor Jennyn in de linker kruisbeuk van de kerk draagt ook dezelfde datum. Hij werd bekroond met de kerkpatroon St.-Niklaas. Dit beeldje is de oudste afbeelding van onze heilige kerkpatroon in onze kerk. Vlaamse barok. Jacques du Blon. Deze biechtstoel kwam echt op zijn tijd, want na het concilie van Trente en na de vrede van Munster was het aantal kerkgangers en biechtelingen pijlsnel de hoogte ingegaan.

Op een van de feestelijke vieringen in deze periode van contrareformatie was de toevloed van biechtelingen zo groot dat men vele uren nodig had om alle biechtelingen te aanhoren en vergeving te schenken.

Pastoor Jennyn was een befaamd dichter van latijnse Chronogrammen. Dat zijn versregels waarin sommige klinkers en medeklinkers hetzelfde beeld vertonen als de romeinse cijfers. Deze cijfers optellen geeft dan het jaartal aan dat past bij de gebeurtenis die in het gelegheidsvers of grafschrift aan bod kwam. Hier wordt het jaartal 1673, datum van afsterven verbeeld.

Zijn grafzerk bevindt zich sedert 1912 op de zuidwestpijler van de toren in de zuidkruisbeuk en roemt hem als uiterst waakzame pastoor, fameuze dichter en predikant. Juist in de lijn waar hij wordt geprezen als grote Mariavereerder komt het chronogram voor. Wellicht is het ook van hemzelf afkomstig.

Hij publiceerde verschillende werken met soms zeer ingewikkelde chronogrammen. Zij zijn bewaard in het Grootseminarie te Brugge. HS Mestdagh verwoordt dit als volgt:

"Heer en meester Willem Jennyn hield zich bezig met de latijnsche dichtkunst. In 1652 verscheen van hem: "Bivium juventutis, carmine delineatum. Bruggis 1652, in 4°." In 1663 "David cadens et resurgens. Brugis 1663, in 4°." Nog verscheen van hem: "Lusus anagrammaticus et chronographicus circa nomen principis Joannis Austriaci, Belgii gubernatoris. Brugis, in 4°." Eindelijk schreef hij in 1668: "Chronologium in sacris ? litteris disremptum ad nobilissimum Dominus (lees Dominum) D. Robertum de Haynus (lees Haynin). enz.."

Pastoor Willem Jennyn stierf op 12 december 1673.

HS Mestdagh zegt als volgt:

"Heer Willem Jennyn overleed den 12en Xber 1673; hij had 37 jaren met iever de heilige bediening uitgeoefend, te midden van omstuimige en gevaarlijke

tijden, wanneer het oorlogswee onzen bodem teisterde. Hij is in de kerk begraven geworden. Zijne grafstede werd met eenen witten marmeren steen bedekt, waarop gebeiteld stond .....(zie grafschrift hierboven)."

Willem Jennyn had nog drie andere broers priester:

Philippus Jennyn was monnik in de abdij van den Eeckhoutte in Brugge. Hij was een begaafd liederendichter. Hij schreef de tekst en de muziek van het nog altijd wondermooie kerstlied: Nu is die roe van Jesse gebloeyt.

Joannes Jennyn zijn voorganger in Westkapelle, deken van de christenheid van Damme en pastoor van de St.-Gillisparochie te Brugge. Zie: Rembry E.: De bekende pastors van Sint-Gillis te Brugge. P. 88 – 121.)

en Sebastiaan Jennyn, die pastoor was in Hoeke. (Zie: Idem p. 120-121. en Opeddrinck Juliaan: Geschiedkundige schets van Hoeke).

Samen met zijn broers was hij van een pastoorsovername waarvan velen gestudeerd hadden aan de universiteit van Douai en opgeleid waren in de geest van een katholieke (tegen)hervorming. Voor het eerst sedert de hervorming van Luther en Calvijn beschikte de katholieke kerk over herders die evenwaardig waren aan de protestantse dominees.

4. Christiaan Vande Weerde (+ 1678). (Afb 5)

Plaats: In de kerk. Op de oostzijde van de zuidkruisbeuk op de zuidwestelijke torenpijler. Boven de zerk van pastoor Guilielmus Jennyn. Oorspronkelijke ligging: onbekend.

Materie: Carraramarmer in blauw arduinen kader.

Afmetingen: H.: 75 cm (zonder arduinen rand).
Br.: 75 cm (zonder arduinen rand).

Stijl: ruitvormig

Schrift: Romeinse kapitalen

Afbeelding: randversiering gestyleerde plant gekapt op wit marmer.

Bibliografie:

Theerens Willy en Aernoudt Dirk, De Sint-Niklaaskerk van Westkapelle
Tentoonstelling Kerkschatten van Westkapelle 16 - 17 april 1983, p. 104.

Devlieghe Luc: Kunstpatrimonium van West-Vlaanderen, deel 4, De
Zwinstreek. P. 188.

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium. Fotografische inventaris van de
Kantons Brugge. 1965. p 438-439.

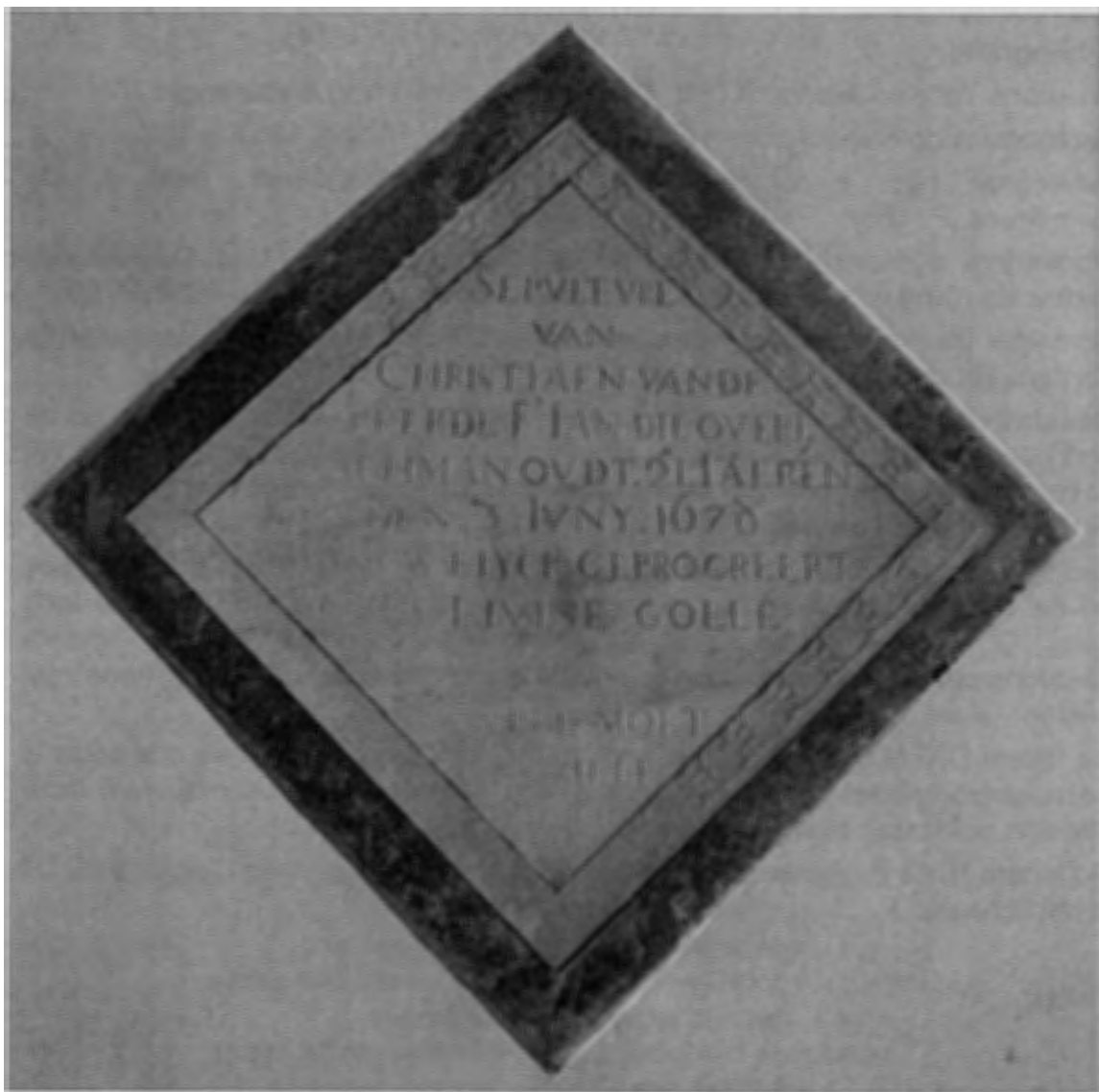
Beschrijving: ruitvormig en gelijkzijdig. De tussen haakjes geplaatste letters zijn afgesleten door betreding en nu, anno 2005 september, niet meer leesbaar.

Tekst:

SEPVLTVRE
VAN
CHRISTIAEN VANDE
(W)EERDE FILIVS IAN DIE OVERLEET

(ION)GHMAN OUDT 21 IAEREN
(DE)N 3 IVNY 1678
(IN HOVW)ELVCK GEPROCREERT
(B)Y LIVINE GOLLE
(IN) VREE MOET
(DE) ZIELE
(RVS)TEN

Commentaar: de tussen haakjes geplaatste letters zijn afgesleten en nu (anno 2007 september) niet meer leesbaar.

Afb. 5. Grafsteen van Christiaan Vande Weerde

5. Joannes Coene, pastoor (+ 1687). (Afb. 6)

Plaats: Buiten. Sedert 1912 daar geplaatst (?) op de zuidoostelijke koormuur bij de ingang van de sacristie. Oorspronkelijke ligging: "Ante ostium sacristiae". Voor de deur van de sacristie (Zie Hs Mestdagh, geciteerd uit het overlijdensregister).

Materie: Carraramarmer.

Afmetingen: H.: 128,5 cm
Br.: 77 cm

Stijl: 17°-18° e.

Schrift: Romeinse kapitalen.

Afbeelding: geen.

Bibliografie:

Theerens Willy en Aernoudt Dirk, De Sint-Niklaaskerk van Westkapelle

Tentoonstelling Kerkschatten van Westkapelle 16 - 17 april 1983, p.108.

Devlieghe Luc: Kunstpatrimonium van West-Vlaanderen, deel 4, De Zwinstreek. P. 188.

Opdedrinck Juliaan: Westkapelle, geschiedkundige schets. Uitg. Davidsfonds m.m.v. de Kring voor Geschiedenis en Heemkunde, Westkapelle 1959. P. 50.

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium. Fotografische inventaris van de Kantons Brugge. 1965. p 438-439.

Beschrijving: De oorspronkelijke ligging voor de deur van de sacristie (in de kerk) verklaart de grote sleet door betreding aan de linkerzijde van de zerk. Wij geven een reconstructie van de verdwenen woorden en letters met behulp van het HS Mestdagh en waarneming ter plaatse.

Langs de rechterzijde heeft de grafschriftkapper de letter S van baccalaureus en de letter M van vigilantissimum moeten weglaten omdat de regel te lang was. Opvallend is dat 'vigilantissimus' ook voorkomt op de andere pastoorszerken. Zij waren allen allerwaakzaamste herders... te beginnen met pastoor Guilielmus Jennin.

De letters D.O.M betekenen: Deo optimo maximo. Op de romeinse grafsteles is deze aansprektitel ook vaak weergegeven. Vanaf de renaissance werd deze titel dan ook graag overgenomen.

De letters H. C. E. worden verklaard in HS Mestdagh als 'Haec Corpus Est': Dit is het lichaam.

Tekst:

D.O.M.

H.C.E.

(RE)VERENDVS AC VENERABILIS

DOMINVS

(JO)ANNES COENE

(SACRAE) THEOLOGIAE BACCALAVREV(S)

(QUI AERE) CHRISTIANAE ANNO

(XVIc L)XXX VII NONIS MAY
 (CONSUM)MATVS IN BREVE
 (IMPLE)VIT TEMPORA MVLTA
 (POSTE)AQVAM TREDECIM
 ANNORVM SPATIO VIGILANTISSIMV(M)
 (PA)ROCHIAE HVIVS PASTOREM
 (EG)ISSET SIBIQVE SVBIECTOS
 (MI)RA ELOQVENTIA CAELESTIS
 (DOCT)RINAE PABVLO PAVISSET
 (NON) MINUS VERBO QVAM
 (EXEM)PLO POTENS TV
 (VIAT)OR ANIMAE EIVS APPRECARE
 (VT QUA)M CITISSIME QVI AD
 (IUSTITIAM) ERVDYT MVLTOS
 (QUASI STE)LLA CAELO FVLGEAT
 (IN PERP)ETUAS ETERNITATES
 (ET) AETERNA (REQVIES)CAT IN PACE

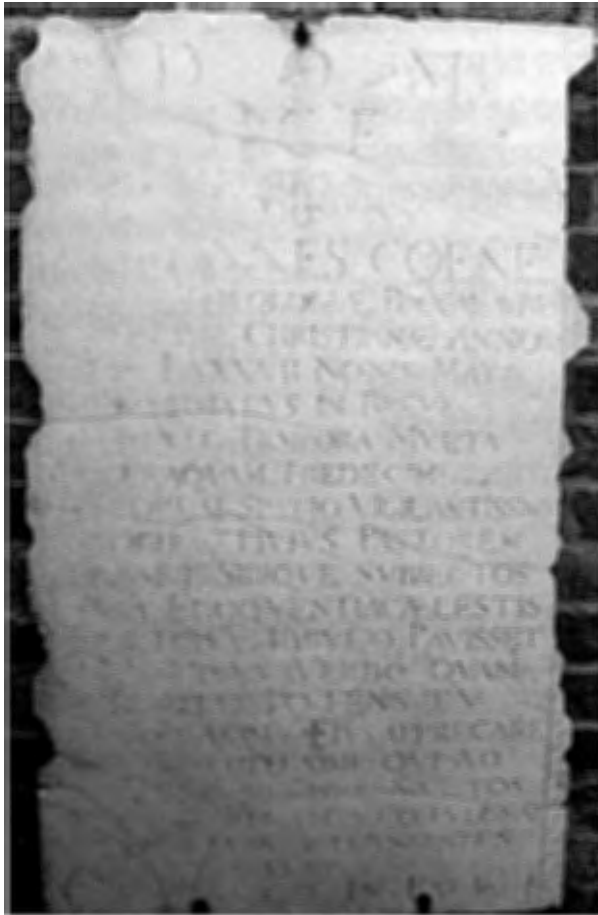
Vertaling:

D. O. M.

H. C. E.

Geachte en eerbiedwaardige Heer
 Heer Joannes Coene
 Baccalaureus in de heilige theologie
 Die in de christelijke tijdrekening in het jaar
 1687 op 9° mei
 haastig is overleden.

Hij vervulde een lange levenstijd.
 Toen was hij gedurende een tijdruimte
 van dertien jaar de allerwaakzaamste
 pastoor van deze parochie.
 Met een wonderbare welsprekendheid
 voedde hij zijn onderdanen
 met het voedsel van de hemelse leer
 krachtig niet zozeer door woord als wel door voorbeeld.
 Gij, voorbijganger, bid voor zijn ziel;
 moge hij die velen tot rechtvaardigheid opvoedde,
 zo vlug mogelijk voor eeuwig schitteren
 als een ster aan de hemel
 in de altijddurende eeuwigheden
 en moge hij rusten in de eeuwige vrede.

Afb. 6.
Grafsteen van pastoor
Joannes Coene

Commentaar:

Op de rand vertoont de zerk zware beschadiging door het uitbreken uit de vloer van het koor. De letters zijn op vele plaatsen uitgewist door sleet bij betreding.

De tekst van het grafschrift is hersteld en aangevuld vanuit HS. Mestdagh, ca 1870, eigen tekst van het HS p. 22. 1° schrift p. 13. 2° schrift p. 52, met enkele persoonlijke correcties op de tekst van Hendrik Mestdagh vanuit waarneming ter plaatse.

HS. Mestdagh, eigen tekst van het HS. p. 22. 2° schrift p. 51-52 :

In het register der overlijdens vinden wij de overlijdensakte:

Sepultus est nona may, Rdus dominus Joannes Coene in Waestcappelle pastor hujus parochiae ante ostium sacristiae.

3° schrift p. 1: Sepultus est nona May Rdus dominus Joannes Coene in Westcappelle pastor hujus parochie ante ostium sacristiae. De eerwaarde heer Gallé, priester van het Oratorie, kwam Joannes Coene vervangen. Hij teekende zich: "Gallé past. de Waestcappelle decanus." Hij was deken van 23° februari 1690 totdat hij het tijdelijke met het eeuwige verwisselde, op 2 juni 1725.

Het Handschrift Mestdagh dateert van ca 1870. Hendrik Mestdagh, koster-
onderwijzer overleed op 4 mei 1879. Toen was de zerk van Joannes Coene nog
bijna volledig leesbaar.

Na de restauratie van 1908 (pastoor Lagace die de restauratie leidde zegt
1912) werd hij uit de vloer gelicht en op de muur geplaatst van het koor bij de

ingang van de sacristie. Volgens Opdedrinck, Westkapelle 1959, stond hij bij de doopvont.

In het werk van Opdedrinck, wordt het grafschrift ook zeer gebrekkig weergegeven. P. 71. nota 53.

Restauratie van de grafzerk van pastoor Joannes Coene. 1995.

Op woensdag 13 september 1995 te 8.30u werd de witmarmeren grafplaat met het gedeeltelijk bewaarde grafschrift van pastoor Joannes Coene teruggeplaatst tegenover de ingang deur van de sacristie.

Oprichtgever: De Kerkfabriek.

Uitvoering: Firma Monument: Van de Kerckhove.

(Koen Callewaert, werkleider en Wim, arbeider)

De gebroken fragmenten werden op een nieuwe drager gelijmd en tegen de muur vastgemaakt met 3 nieuwe ijzeren haken. De grafplaat werd gereinigd.

Waarschijnlijk werd zij gepolierd. Daardoor zijn in vergelijking met een vroegere opname van het grafschrift (spijtig genoeg) enkele letters minder zichtbaar geworden. De tand des tijds blijkt soms een moderne polierschijf te zijn.

6. Joannes-Baptista Coulmon, pastoor te Westkapelle van 1687-1718. (+ 1718). (Afb. 7)

Plaats: Sedert 1912 in de kerk geplaatst. Middenkoor. Op de oostzijde van de noordoostelijke koorpijler. Oorspronkelijke ligging: onbekend.

Materie: blauwgrijze arduin. In de lengte van de zerk twee schuinlopende witte aders.

Afmetingen: H.: 137 cm
Br.: 82,5 cm

Stijl: 18° eeuw.

Schrift: Romeinse kapitalen.

Afbeelding: geen.

Bibliografie:

Theerens Willy en Aernoudt Dirk, De Sint-Niklaaskerk van Westkapelle

Tentoonstelling Kerkschatten van Westkapelle 16 - 17 april 1983, p. 77.

Devlieghe Luc: Kunstpatrimonium van West-Vlaanderen, deel 4, De Zwinstreek. P. 188.

Opdedrinck Juliaan: Westkapelle, geschiedkundige schets. Uitg. Davidsfonds m.m.v. de Kring voor Geschiedenis en Heemkunde, Westkapelle 1959. P. 51 en nota 55.

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium. Fotografische inventaris van de Kantons Brugge. 1965. p 438-439.

Beschrijving:

Het woord Reverendus is wat onzeker. Er staat in de uitgewiste spatie een schuin letterbeentje dat niet goed past in het woordbeeld reverendus. Wellicht moeten wij lezen Rev(erendus) ac ven(erabilis)

Aan de linkerkant is de zerk ingekort zodat de letter I van loannes is weggevallen. De letter O van omnibus is gehalveerd.

In de 2° lijn: "vigilantismus et dilectissimus": lees vigilantissimus et dilectissimus perpetuae: laatste letter is een I of een E, maar is overbodig. Hieruit blijkt dat de opsteller van het grafschrift de latijnse taal niet goed machtig is.

Q van Qui vivere desyt: is afgebroken.

Afb. 7
Grafsteen van pastoor
Joannes-Baptista Coulmon

Tekst:

H (C) E
R. (AC) V(EN) DOMINUS
(I)OANNES BAPTISTA COULMON
HUIUS PAGI PASTOR VIGILANTISMUS
ET DILECTISIMUS
OMNIBUS AFFABILIS ET AMABILIS
(Q)UI VIVERE DESYT 29 MARTY
1718 TU VIATOR PIE PRECARE UT DEO
DILECTUS ET HOMINIBUS EIUS
MEMORIA IN BENEDICTIONE SIT

ET PERPETUAE
R.I.P.

Vertaling:

H. (C.) E.

De eerwaarde en eerbiedwaardige Heer Joannes Baptista Coulmon,
de waakzaamste en meest geliefde pastoor van dit dorp,
voor allen goedhartig en minzaam
Hij hield op te leven 29 maart 1718
Gij die voorbijgaat, bid vroom dat de herinnering aan hem,
die geliefd was door God en de mensen,
voor altijd in gezegende herinnering blijve.
Hij ruste in vrede.

Commentaar:

Opdedrinck, Westkapelle 1959 geeft het grafschrift ook op p. 71

HS Mestdagh, eigen tekst van het HS p. 23.

Mijnheer Jan Baptiste Coulmon volgde op den heer pastoor - deken Gallé , en overleed in maart 1718. Een blauwe zerksteen toont ons in de kerk, zijne laatste rustplaats aan. Het opschrift luidt als volgt: (zie boven)

De openstaande plaats, bij het overlijden van pastoor Coulmon werd waargenomen door Marcus Verougstraete, recollet. 1718.

HS Mestdagh 4° schrift p. 27: (Maart 1718 overleden pastor Coulmon; wordt vervangen door Marcus Verougstraete recollet.)

Post deservituram R. P. Marci Verougstraete factus est pastor Waescappellensis R. D. Marcus BUYS, qui baptizavit ibidem mense ..... Augusti. (Na het deservitorschap van Marcus Verougstraete wordt Marcus Buys pastoor van Westkapelle.)

7. Carel Schram (+ 1759) en Magdalene Bertholf (+ 1780). (afb. 8)

Plaats: Buiten. Noordzijde. Op de oostmuur. Oorspronkelijke ligging onbekend.

Materie: Carraramarmer van het suikertype waarvan het opschrift bijna is uitgewist door invreten van de weersomstandigheden, veel minder door sleet van betreding.

Afmetingen: H.: 118 cm
Br.: 68 cm

Stijl: 18° eeuw.

Schrift: Romeinse kapitalen in verschillende grootte.

Afbeelding: Randversiering: puntlijn rondom de zerk, in de hoeken opgevuld door een reliëfversiering: vanuit de hoek openwaaierend (distelvormig) blad in reliëf.

Afb. 8.
Grafsteen van Carel Schram
en Magdalene Bertholf

Bibliografie:

Theerens Willy en Aernoudt Dirk, De Sint-Niklaaskerk van Westkapelle
Tentoonstelling Kerkschatten van Westkapelle 16 - 17 april 1983, p. 109.

Devlieghe Luc: Kunstpatrimonium van West-Vlaanderen, deel 4, De
Zwinstreek. P. 188.

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium. Fotografische inventaris van de
Kantons Brugge. 1965. p 438-439.

Beschrijving: Reconstructie van het grafschrift op basis van de tekst van
Devlieghe Luc, De Zwinstreek en eigen waarneming en correcties ter plaatse.

Tekst:

D.O.M.
SEPULTURE
VAN DEN EERSAEMEN
CAREL SCHRAM
FS ANTHONI OVERL. DEN 26 JUNY 1759
IN DEN OUDERDOM VAN 84 JAER.
ENDE VAN D'EERSAEME
MAGDALENE BERTHOLF

FA JACOBI SYNE HUYSVRAUWE
OVERL. DEN 6 FEBR 1780 OUDT 88 JAEREN
T'SAEMEN IN HOUWELIJK GEWEEST
48 JAER. ENDE GEPROCREEERT 11 KINDER.
WAERVAN NOGH IN T'LEVEN SYN
SILVESTER JOSEPH
LAURENTIUS PHILIPPUS
JOANNES HUBRECHT

SILVESTER SCHRAM OVERL. DEN 6 APRIL OUDT 57 JAEREN
1779 JOSEPH SCHRAM OVERL. DEN 26 NOVEMBER
OUDT (...) JAEREN 177(..) LAURENTIUS SCHRAM BE
GRAEVEN TOT OOSKERCKE OUDT (..)2 JAEREN OVERLEDEN
23 8BRE 1770 PHILIPPUS SCHRAM OVERL. DEN 20 MEYE 1760
OUDT 33 JAEREN 17(70 ?) JOANNES (S)CHRAM OVERL. 26 JUNIUS 1779
BEGRAEVEN TOT CNOCKE OUDT (..)7(?) JAER. ANNA BEGRAEVEN
TOT CNOCKE OVERL. DEN 25 MAERTE 1781 OUDT 59 JAEREN

R.I.P.

Commentaar:

Carel Schram staat vermeld in de volkstelling van 1748: 'Carel Schram 64 j. Bertholf Maeghdalena huysvr 61 j. R. L. Dewulf-Heus - Marleen Dewulf, Volkstelling 1848. Brugge VVF. E 74 4: Ramskapelle, Westkapelle, Knokke, Heist. Westkapelle p. 13. (R.A.B.)

Overl: telkens is er een afkortingsteken toegevoegd aan de letter L van overl(eden) of de letter R van jaer(en).. Hier in de tekst met een punt geschreven.

Joannes Schram: Er staat maar één letter S. Deze is te voegen bij Joannes of bij Schram. (..) betekent: uitgewiste letters of cijfers waarvan de juiste letter of het juiste cijfer niet meer kan gereconstrueerd worden.

B. De verdwenen grafzerken.

Ongetwijfeld lagen er in de kerkvloer van de Sint-Niklaaskerk van Westkapelle heel wat vloerzerken al of niet met afbeeldingen versierd. Mogelijks waren er ook met koperen inlegwerk maar van deze laatste is zeker niets tot ons gekomen.

De vermeldingen in de oude registers van kerk- en disrenten over testamentaire giften en verwijzingen naar processies naar het graf, het plaatsen van stallichten en zingen van De Profundis en Miserere bij het graf geven daarover voldoende aanwijzingen.

Naast de reeds vermelde vloerzerken die nog bewaard zijn, zijn er ook nog aanwijzingen in de recenter literatuur en iconografie van de kerk over verdwenen zerken.

1 - Op een tekening die werd gebruikt op de kadasterkaart van Westkapelle van Popp zien wij, op de westzijde van de kerk de kalvarieberg afgebeeld. Links en rechts van de gekruisigde Christus zijn twee witmarmeren grafplaten in de muur aangebracht. Links en rechts op de bakstenen muur zijn er nog eens twee witmarmeren grafplaten aangebracht. Dezelfde tekening bevindt zich ook in het Liber Memorialis van de kerk en nog eens dezelfde tekening kreeg ik van wijlen René De Keyser. Zij dateren van ca 1840 (Afb. 8).

Deze opstelling van de grafplaten wordt bevestigd door de oudste foto van de westzijde van de kerk, daterend van ca 1905. (Afb. 9). Oorspronkelijk waren deze grafplaten in de kerkvloer of op de grond voor de kalvarieberg gelegd.

2 - Op de foto van het orgel en doksaal van november 1903 liggen er in de middengang onder en voor het doksaal voor de oude ingangseur twee witte rechthoekige vlakken. Dit wijst op wit-marmeren vloerzerken.

Op de foto van het O.L.Vrouwaltaar van dezelfde datum, zien wij zwarte rechthoeken voor en rechts van het altaar. Het vloerpatroon is daardoor onduidelijk. Waarschijnlijk zijn daar vloerzerken voor verantwoordelijk.

Op de foto van het St.-Niklaasaltaar eveneens van 1903, zien wij voor het altaar twee uiteinden van zwarte rechthoeken. Deze onregelmatigheid in het vloerpatroon wijst eveneens op vloerzerken.

3 - Luk Devliegheer schrijft over de bevoering van de kerk in Kunstpatrimonium van West-Vlaanderen, De Zwinstreek p. 184: "In 1908 werd aan de zuidelijke vieringsdoorgang vastgesteld dat de toenmalige vloer 50 cm hoger lag dan de oorspronkelijke;...".

Er zijn dus tenminste drie vloerniveaus te onderscheiden: het oorspronkelijke 13°-14° eeuwse niveau, dit van 1908 en van 1969. Als de vloer van 1908, hier bedoeld door Luk Devliegheer deze is van na de restauratie, dan bekomen wij zelfs vier vloerniveaus. De vloer die zichtbaar is op de foto's van november 1903 is dan het tweede vloerniveau.

Dus hebben wij in het totaal: a/ 13°-14° eeuw – b/ 1903 – c/ na 1908 – d:1964 en tot vandaag.

4 - Bejaarde mensen kunnen nog getuigen dat voor de nieuwe bevoering van 1969 er nog vloerzerken in de kerk lagen. (o.a. metselaar-aannemer Gabriël Dupon, Irène Verbouw, Daniël Van de Sompele en zijn broer Godfried Van de Sompele (7 exemplaren zegt hij) en zijn echtgenote Mariette De Bleeker).

Zij zijn verdwenen onder de nieuwe bevoering.

5 - In 1953/54 werd de eerste centrale verwarming aangelegd. Er werd een put gegraven voor het doksaal in het O.L.Vrouwkoor (Noordzijkoor). Vandaar werd dwars door de kerk een luchtkanaal gegraven; van het Noordzijkoor onder het midenkoor - Zuidzijkoor (Sint-Niklaaskapel) oostwaarts naar de kelder van de centrale verwarming,. Ongetwijfeld zijn daarbij veel grafkelders doorsneden en zijn er ook vloerzerken gevonden. Maar daar is niets van geweten, noch vermeld in het archief.

6 - Gabriël Dupon, aannemer van het hervloeren van de kerk. Start van de werken 11 februari 1969, - einde der werken Pasen 1969. (Liber Memorialis II, 1969: nota E. H. Gaspard Laleman en 2 dagbladartikels). Getuigenis van 5.09.2005. 17.30 uur.

Eerst was André Cocquyt kandidaat-aannemer. Hij zei aan de pastoor Aimé Goemaere (1965-1977): "Ik wil de vloer gratis leggen als ik de oude vloer voor mij mag behouden". De pastoor antwoordde: "Ik wil niet dat mijn kerkvloer dient om in een villa te leggen". Volgens André Cocquyt zelfs zou hij geantwoord hebben: "Ik wil niet dat er op de kerkvloer ooit gedanst wordt".

Gabriël Dupon voegt er nog aan toe: "Ik kon goed met de pastoor overweg. Als ik dat hoorde van het wegnemen van de oude vloer, dacht ik: als de oude vloer wordt uitgebroken, dan zal dat een veel groter hoeveelheid argexbeton (= een thermische isolatie) vragen en daardoor zal het leggen van de nieuwe vloer veel meer kosten. Nu liggen er ca 14 cm Argexkorrels, dan nog 3 à 4 cm zand en dan de tegel. Dat geeft ongeveer 18 cm. Zoveel is het vloerniveau verhoogd".

Op mijn vraag: "lagen er in de oude vloer grafzerken die onder de nieuwe vloer zijn verdwenen?"

Antwoord: "Ja zeker twee en misschien drie. Zijn vrouw Christiane Bil zegt, ja er lagen er drie. Op een kleine schets van de kerkvloer wordt de plaats aangeduid. "Er lag een witte zerk ongeveer voor de ingang naar de toren, tussen noordkruisbeuk en de vloer onder de toren. Er lag waarschijnlijk een zwarte zerk in het nieuw gedeelte van de kerk in de noordzijbeuk vooraan aan de kant van de noordwestelijke torenpijler.

Gabriël Dupon zegt: "Er lag waarschijnlijk nog een zerk, waarschijnlijk een witte in het Zuidzijkoor, als je van de westkant binnenkomt in het St.-Niklaaskoor eerder aan de linkerzijde".

Mijn vraag: "Zijn er vloerzerken weggenomen om ze ergens rechtop te plaatsen?"

Antwoord: "Nee, niet dat ik weet."

7 - Getuigenis van Adimar Neyts en Daniël Van de Sompele.

Onafhankelijk van elkaar zeiden zij ongeveer hetzelfde. Er lag in het middenkoor tussen de toren en de communiebank, tussen de zitsels van de dismeesters, op de plaats waar de katafalk voor de begrafenissen werd geplaatst een grote witte marmeren zerk die volledig afgesleten was.

Er zijn dus onder de huidige vloer heel waarschijnlijk nog oude grafzerken bewaard. Of er nog leesbare teksten of afbeeldingen op stonden is niet bekend.

In deze bijdrage beperken wij ons tot het inventariseren en bespreken van de nog bestaande vloerzerken, en van enkele grafschriften waarvan de zerken in de tijd van het afschrijven nog in de vloer lagen of tegen een muur stonden, binnen of buiten de kerk.

1. Pastoor Juliaan Vanden Broucke (+ 1746)

Plaats: Oorspronkelijke ligging: tussen het hoofdaltaar en het tabernakel.

Materie: wit marmer ?

Afmetingen: onbekend.

Stijl: onbekend.

Schrift: onbekend.

Bibliografie:

Opdedrinck Juliaan: Westkapelle, geschiedkundige schets. Uitg. Davidsfonds m.m.v. de Kring voor Geschiedenis en Heemkunde, Westkapelle 1959. P. 52.

Rotsaert Jan, Het hoofdaltaar in de Sint-Jacobskerk te Brugge. In Brugs Ommeland, 15° jg. 1975 nr 4, p. 123.

Tekst:

D.O.M.
Memoriae (lees memoria ?) Rdi Dni
Juliani Emmaelis (lees Emmanuelis) Vanden Broucke
viri sane doctissimi
ex curato S. Crucis prope Brugas
integro decennio hujus parochiae
pastoris vere vigilantissimi
Qui strenui laboris
a supremo pastorem (lees pastorum) principe
mercedem recepturus
Obiit 10 8bris 1746 anno aetatis 46.
R.I.P.

Vertaling:

Aan de Heer, de Beste, de Grootste
Gedachtenis van de eerwaarde Heer
Juliaan Emmanuël Vanden Broucke
een zeker zeer geleerd man
Hij was pastoor van St. Kruis bij Brugge
een volle tien jaar was
de meest waakzame pastoor van deze parochie
Die voor zijn zwaar zwoegen
van de hoogste Herder der herders
het loon zal ontvangen.
Hij stierf 10 oktober van het jaar 1746
In de ouderdom van 46 jaar.
Rust In Vrede

Commentaar:

"Pastoor Gobbrecht had voor opvolger Heer Julianus Vanden Broucke, die reeds in 1746 deze wereld verliet. Een vierkante marmeren zerk wees voorheen de plaats aan waar zijn stoffelijk overschot in besteld werd. Op den steen staat het volgende grafschrift gekapt: (zie tekst)

Op het register der overlijdens vindt men den dood akt (op) volgende wijze ingeschreven: "Sepultus est in ecclesia inter altare magnum et tabernaculum cum missa et commendationibus cantatis summo servitio exposito RduS admodum ac vigilantissimus dominus Julianus Emmanuel Vanden Broucke pastor hujus parochiae filius Adriani et Joannae Van Damme ex Zarren obiit 10a hujus quadrante post 12m meridiāam ? aetatis 44 circiter annorum.

(Sig). Jacob Bynteyn deservit. de Waestcappelle.
HS Mestdagh.

Vertaling: Werd begraven in de kerk tussen het hoogaltaar en het tabernakel, met een mis en gezongen commendaties met de hoogste dienst, de eerwaarde en allerwaakzaamste Heer Juliaan Emmanuël Vanden Broucke pastoor van deze parochie zoon van Adriaan en Joanna Van Damme uit Zarren. Hij overleed de 10^e van deze (maand) na 12 u 's middags, ongeveer 44 jaar oud.

(Handt). Jacob Bynteyn deservitor van Westkapelle.

(vroeger stond het tabernakel apart van het hoofdaltaar, zie de sacramentstorens in de Brugse kerken, o.a. in de Sint-Jacobskerk op het schilderij van 1520. Zie Jan Rotsaert: Het hoofdaltaar in de Sint-Jacobskerk te Brugge. In Brugs Ommeland, 15^e jg, 1975, nr. 4, p. 123)

2. Grafzerk van Pastoor Jacob Bynteyn (1746 - + 1788).

Plaats: Buiten. Bij de kalvarieberg op het kerkhof aan de westzijde van de kerk links van het ingangsbouwtje.

Materie: wit marmer.

Afmetingen: onbekend.

Stijl: onbekend.

Schrift: onbekend.

Bibliografie:

Opdedrinck Juliaan: Westkapelle, geschiedkundige schets. Uitg. Davidsfonds m.m.v. de Kring voor Geschiedenis en Heemkunde, Westkapelle 1959. P. 52 en nota 56..

R. L. Dewulf-Heus – Marleen Dewulf, Volkstelling 1748. Brugge VVF.E 74 4: Ramskapelle, Westkapelle, Knokke, Heist p. 11. Rijksarchief Brugge.

HS. Mestdagh, Eigen tekst van het HS p. 25. 4e schrift p. 19.

Slosse L., Graftschriften te Westkapelle. In Annales de la Société d'Emulation pour l'étude de l'histoire et des antiquités de la Flandre. 2e Fascicule 1911.

Beschrijving: geen

Tekst:

(3) (1) A e n s i e n d o e t g h e d e n c k e n (2)

afbeelding van
kelk en hostie

Piae memoriae

Hier licht het lighaem van Jacob Byntyen
Die was gebooren in dit terreyn
en priester synde is hier geworden cappelaen

en naer ses jaeren als pastoor is blyven staen
heeft in dien staet geleeft 41 jaeren
Bidt den Heere dat hy wilt syne siele spaeren
Obiit 20 May 1788
aeterna requiescat in pace Amen.

(4) P e y s t o o c k (afbeelding van ?) t e s t e r v e n

(2) rechterzijdant: als aensien ghedencken doet

(3) linkerzijdant: dan sijn de zerken op de graeven goet

Commentaar:

Pastoor Byntyen was geboren te Westkapelle, werd er kapelaan gedurende zes jaar, deservitor en daarna 41 jaar pastoor. Vanaf zijn priesterwijding tot aan zijn dood! Een absoluut record. Hij was 75 jaar oud toen hij stierf. Hij maakte een register op met de gebeurtenissen die onder zijn bestuur voorvielen. Maar volgens Opeddrinck is dit boek zoek geraakt.

Pastoor Byntyen liet ook grote herstellingen aan de kerk verrichten. Hij wilde eerst de beuken van de kerk helemaal met stenen gewelven afdekken. Daartoe verwisselde hij een stuk grond achter zijn tuin met de oude pastoriemote en liet daarop stenen bakken met de bedoeling deze aan te wenden voor het overwelven. Uiteindelijk liet hij het werk uitvoeren in pleisterwerk en plafonneerlatten. Hij verkocht zijn stenen wel aan de kerkfabriek van Dudzele.

Jacob Byntyen werd begraven voor het kalvariekruis op het kerkhof. De zerk verdween tijdens de restauratie van 1908. Hij moest plaats maken voor de linkerzijbeuk van de nieuwe hallenkerk. Het groot kruis was al tevoren door een grote storm afgerukt en vernield. De zerk werd waarschijnlijk bij het verleggen gebroken en dan maar afgevoerd.

Pastoor Leopold Slosse van Rumbek, die een verwoed verzamelaar was van grafschriften, kwam dit te weten en publiceerde in 1911 een artikel in de Société d'Emulation de Bruges, over het grafschrift van Jacob Byntyen en dat van pastoor Van Waesberghe. Hij gaf de zerkvernielers een veeg uit de pan. Pastoor Lagace verantwoordde zich in het Liber Memorialis op een sussende wijze. Hij zei dat alle zerken werden verzameld en in 1912 tegen de muren van de kerk geplaatst werden (nb. 4 jaar na het beëindigen van de restauratie! Hij was toen al pastoor in Ledegem, maar dat er ongelukkig één gebroken was en verloren ging. Dat is niet helemaal de waarheid. Er waren nog meer grafzerken verdwenen. Wij noemden reeds deze van pastoor Van Waesberghe. Maar ook de zerk van pastoor Juliaan Van den Broucke (+10.10.1746) ging verloren.

Jacob Byntyen staat vermeld in de volkstelling van 1748: 'D'heer en Mr Byntyen Jacobus pastor in Waescappelle oudt sijnde 34 j.' R. L. Dewulf-Heus - Marleen Dewulf, Volkstelling 1748. Brugge VVF. E 74 4: Ramskapelle, Westkapelle, Knokke, Heist. p. 11. (R.A.B.)

Tekst van het grafschrift te vinden in HS Mestdagh, Eigen tekst van het HS p. 25. 4° schrift p. 19

In het werk van Opeddrinck, Westkapelle 1959 wordt het grafschrift ook weergegeven op p. 72.

3. Grafzerk van pastoor Petrus Van Waesberghe. + 1815.

Plaats: Oorspronkelijke ligging: Buiten. Bij de kalvarieberg op het kerkhof aan de westzijde van de kerk links van het inganggebouwtje.

Materie: wit (marmere(n) ?) steen.

Afbeelding: Volgens Slosse stond er bovenaan het grafschrift een getimberd wapenschild.

Bibliografie:

Opeddrinck Juliaan: Westkapelle, geschiedkundige schets. Uitg. Davidsfonds m.m.v. de Kring voor Geschiedenis en Heemkunde, Westkapelle 1959. P. 57 en nota 70.

Lavaert Jan: "Het Haenecot, het bockekot en het stierstal" in de kerk van Westkapelle; in Rond de Poldertorens, 46° jg, nr 1, 1° trimester 2004, p. 23-30.

Slosse L., Grafschriften te Westkapelle. In Annales de la Société d'Emulation pour l'étude de l'histoire et des antiquités de la Flandre. 2° Fascicule 1911.

Beschrijving: Het wapen der Van Waesberghe's is volgens Rietstap: d'argent semé de billettes de sable; au lion du même, lampassé et couronné d'or, brochant sur le tout. Wapenkreet: Waesberghe ! Waesberghe !

Een gedeeltelijke geslachtsboom der Van Waesberghe's staat gedrukt in De Vlaminck, Filiations de familles de la Flandre. Gand, Vyt, 1875, II, 233. Zie Slosse, p. 3.

Opeddrinck, Westkapelle 1959 geeft het grafschrift weer, dat hij van L. Slosse had overgenomen.

Tekst:

D.O.M.
Hier vooren ligt begraven
Den zeer Eerw. Heer
Mr. Petrus Antonius van Waesberghe
Zoon van dhr. en Mr. Norbertus Ant.
En van Joff. Theresia Petronella
Vanden Berghe, geboren te Gend
Pastor van Houcke en Westcapelle
Ten tijde van 31 jaeren, alhier
Overl. den 30 september 1815
In den ouderdom van 71 jaer en 11 dag.
Voorts Joff. Theresia Carolina
Van Waesberghe
(overl.) zuster van den voorzegden
Hr Pastor 27 7ber 1820, oud 71 jaer. R.I.P.

Commentaar:

Petrus Van Waesberghe werd in 1744 te Gent geboren. In 1787 werd hij pastoor van Hoeke. Hij weigerde de eed van trouw af te leggen tijdens de franse revolutie. Hij dook onder maar bleef ter plaatse in het geheim verder werken.

Na het concordaat met Napoleon werd hij in 1803 pastoor te Westkapelle in opvolging van pastoor Jacob Vincentius De Neve die verbannen werd naar Cayenne en omkwam van ontbering na zijn vlucht. Hij liet ook de kerk weer opknappen en bestelde een nieuw orgel bij de weduwe Van Peteghem. Hij kwam in conflict met meier Meysman rond de bijzondere zitplaats in de kerk, waarop deze als burgemeester recht zou hebben. (Zie: "Het Haenecot, het bockecot en het stierstal" in de kerk van Westkapelle).

Hij overleed korte tijd daarna, op 30 september 1815.

Bijlage: Het handschrift Mestdagh.

1. Biografische nota.

Hendrik Dominicus Mestdagh was de zoon van Joseph Mestdagh, onderwijzer en koster te Westkapelle. Hij werd geboren te Westkapelle op 9.02.1821. Hij huwde met Rosalia Van den Broecke van Westkapelle. Zij hadden 9 kinderen.

Joseph Mestdagh werd opgevolgd door zijn zoon Hendrik die zijn vader sedert 1847 als onderwijzer bijgestaan en vervangen had. Bij brief van 20 oktober 1847 diende H. Mestdagh een verzoek in, om in vervanging van zijn vader, tot onderwijzer benoemd te mogen worden. Bij besluit van 8 maart 1848 verleende minister Rogier de gevraagde toelating aan de gemeenteraad. Die benoemde met eenparigheid van stemmen H. Mestdagh tot onderwijzer. Na de eedaflegging trad H. Mestdagh onmiddellijk in functie.

(Zie: Decuypere P. De Gemeenteschool van Westkapelle en zijn onderwijzers. In Rond de Poldertorens, 1° Trimester 2007, p. 5-40).

H. Mestdagh cumuleerde zijn ambt van met dit van koster (sedert 1853), van gemeenteontvanger (sedert 1849) en van ontvanger van het bureel van weldadigheid (sedert 1853).

H. Mestdagh heeft zijn ambt van koster blijven uitoefenen tot op 30 april 1879, dag waarop de minister die deze cumul verbood.

Ter zitting van 5 april 1867 gaf de kantonnale opziener mededeling van de verdiensten van H. Mestdagh in volgende bewoordingen: "Uw gemeente bezit een zeer bekwame onderwijzer die zijn leerlingen goed en doelmatig onderwijs verschaft. Ten bewijze de talrijke onderscheidingen die zij in verschillende wedstrijden behaald hebben".

Als koster had H. Mestdagh gemakkelijk toegang tot het oude kerkarchief dat toen nog bewaard werd op de eerste torenverdieping. Uit deze archieven maakte hij nota's in het vooruitzicht van een publicatie over de geschiedenis van de kerk van Westkapelle. Deze nota's kregen vorm in een reeks schoolschriftjes.

H. Mestdagh overleed op 4 mei 1879 in de ouderdom van 58 jaar en 3 maanden.

2. Het handschrift.

Het Hs. Mestdagh, waarvan de copies in mijn bezit zijn, bestaat uit de volgende stukken.

1° Deel: Eigen tekst van het Handschrift.

nr 1. Het Pastoreelhuis - oudtijds Cuere genaamd. p. 1 - 10.

nr 2 De Pastoors. p. 11 - 31.

nr 3 Orgel. p. 32 - 35.

nr 4. Feest van den H. Nicolaus. p. 36.

2° Deel: De (klad)-Schriften.

1° Schrift, groen; 26 p.

2° Schrift, bruin-rood; 59 p.

3° Schrift, licht groen; 45 p.

4° Schrift; 32 p.

5° Schrift + Bijlagen; 25 p.

6° Schrift; 9 p.

Op 9 juli 1994 kreeg ik deze tekst en de schriftjes ter inzage van René De Keyser. Volgens mijn nota zou het toen behoord hebben of door René De Keyser bestemd worden voor het Sint-Guthagofonds in de bibliotheek van Knokke-Heist. Bij herhaalde aanvraag, laatst nog enkele maanden terug, kon men het handschrift echter niet vinden.

Getuigenis van Achiel Van Tieghem 24.08.2005:

Hij pachtte van de juffrouwen Mestdagh zijn huis en land op de Greveningedijk, nu bewoond door zijn zoon Gustaaf. Hij had van de juffrouwen Mestdagh een dik en mooi handgeschreven boek over de kerk van Westkapelle van Hendrik Mestdagh in bruikleen ontvangen Hij had het ter inzage aan broeder Gaëtan doorgegeven maar nooit meer teruggekregen. Was dit boek een volgende fase in de redactie van zijn geplande werk?

Bronverwijzing:

Archivalia:

- Kerkarchief Westkapelle, Overlijdensregisters van de St.-Niklaaskerk Westkapelle,
- Kerkarchief Westkapelle: Uytrekken uit het register der kerk van Westkapelle (door deservitor J. B. Lucq over pastoor Jacobus Byntyen).
- Kerkarchief Westkapelle: register van grond en renten van de St.-Niklaaskerk te Westkapelle opgemaakt door Antheunis Scoonmaekere ca 1553.
In 1870 tot in de jaren 1960 (zie bevel tot deponering van het kerkarchief in het Rijksarchief te Brugge) werd het kerkarchief bewaard in de kerk zelf, en dit op een plaats waar het door waterinsijpeling aangetast werd.
- HS Mestdagh, ca 1870. Origineel in het Sint-Guthagofonds van de bibliotheek Knokke-Heist (Nog natrekken). Copies in pastorie. Classeur HS Mestdagh.
- Liber Memorialis, deel I, p 37. Deel II, 1969 + 2 dagbladartikels op de volgende bladzijden. Het 1° artikel: De kerk wordt gemoderniseerd; datum van dezelfde periode. Dag- of weekblad niet bekend. Het 2° artikel: Kerk van Westkapelle wordt binnenin vernieuwd - Aanpassing aan liturgie. Het Nieuwsblad 13.02.1969.
- Brugge, OCMW archief: De Duytsche Michiel, Inventaris van de keuren, nr 48A. Stichting de Moor, 1651, Prijsie op de hofstede van Westkapelle.
- Stamboom van de familie Mestdagh opgemaakt te Gent op 7.03.1975 door Hubertine Mestdagh Kortrijksesteenweg 425 Gent.

Bibliografie

- 1- Ariès Philippe, L'Homme devant la Mort. Paris VI° 1977.
- 2- Ballegeer Johan en Heemkring St.-Guthago, Rond de Poldertorens en St.-Guthagotijdingen. Index en Analiticum op de jaargangen 1 tot 40. 1999.
- 3- Caron M. L., Ansien doet gedencken, De religieuze voorstellingswereld van de moderne devotie. In: Geert Grote en de Moderne devotie. Tentoonstelling van 14 april tot en met 24 juni 1984. Utrecht 1984. p 25-42.
Zie: W.C.M. Wüstefeld: Middeleeuwse boeken van het Catharijneconvent. De belevingswereld van de moderne devoten, het leven van Christus en zijn heiligen. Utrecht 1993. p. 104; nota 1 op p. 219-220.
- 4- Coornaert Maurits, Westkapelle en Ramskapelle: De topografie en de toponimie van Westkapelle en Ramskapelle met een studie over de Brugse Tegelrie. Tielt 1981.
- 5- Decuypere Pierre, De Gemeenteschool van Westkapelle en zijn onderwijzers. In Rond de Poldertorens, 1° Trimester 2007, p. 5-40).
- 6- Devlieghe Luc, Kunstpatrimonium van West-Vlaanderen. De Zwinstreek. Tielt 1970. deel 4 - p. 187 - 188.
- 7- R. L. Dewulf-Heus - Marleen Dewulf, Volkstelling 1748. Brugge VVF. E 74 4: Ramskapelle, Westkapelle, Knokke, Heist. (R.A.B.)
- 8- Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium. Fotografische inventaris van de Kantons Brugge. 1965. p 438-439. (Christiaen van de Weerde +1678;

- Coene Joannes, pastoor + 1687; Coulman (lees Coulmon) Joannes Baptista, pastoor + 1718; de Meulenaere Niclaeys XVIe; Jennin Guilielmus, pastoor + 1673; Roose Matheus + 1648; Schram Carel + 1759).
- 9- Lavaert Jan: "Het Haenecot, het bockekot en het stierstal" in de kerk van Westkapelle; in Rond de Poldertorens, 46° jg, nr 1, 1° trimester 2004, p. 23-30.
  - 10- Opeddrinck Juliaan, Westkapelle Davidsfonds mmv. de Kring voor Geschiedenis en Heemkunde Sint-Guthago. 1959. nrs 3 en 4 van: Rond de Poldertorens, 1° jaargang..
  - 11- Rembry, Ernest, Bekende pastors van Sint-Gillis, te Brugge. Brugge, De Scheemaecker-Van Windekens, 1890-1896, bladz. 113-116. Over pastoor Joannes Jennyn. Philippus Jennyn (p. 116-120 en Sebastianus Jennyn p. 120-121.
  - 12- Rotsaert Jan, Fondaties, begrafenissen en grafschriften bij de Carmers te Brugge. Heemkundige Kring "Maurits Van Coppenolle". St.-Andries-Brugge 1982, p. 8.
  - 13- Rotsaert Jan, Het hoofdaltaar in de Sint-Jacobskerk te Brugge. In Brugs Ommeland, 15° jg 1975 nr 4, p. 123.
  - 14- Slosse, L., Grafschriften in Westkapelle. Afdruk van Annales de la Société d'Emulation pour l'étude de l'histoire et des antiquités de la Flandre, 2° fascicule, année 1911. (p.182-184). Zie: Liber Memorialis I, ingeplakt tussen p. 50 en 51.
  - 15- Theerens Willy en Aernoudt Dirk, De Sint-Niklaaskerk te Westkapelle. Westkapelle 1983. Aernoudt Dirk: Deel III, Catalogus van de tentoonstelling, nr 3, p. 74; nr 8, p 77-78; nr 9, p 78-79, nr 66, p. 104; nr 67, p 104-105; nr 72, p 108, 72b, p 109.
  - 16- Van Belle: Vlakke grafmonumenten en memorietaferelen met persoonsafbeeldingen in West-Vlaanderen. 2006. passim, vooral de 16° eeuwse zerken.
  - 17- Vandepitte Germain, Index Persoonsnamen op de Werken van Maurits Coornaert. Rond de Poldertorens Speciaal nr maart 1989. Westkapelle - Ramskapelle p. 2 - 69.
  - 18- Vermeersch Valentin, Grafmonumenten te Brugge voor 1578. Brugge 1976.
  - 19- Wüstefeld, W.C.M., Middeleeuwse boeken van het Catharijneconvent. Utrecht 1993, p. 219 nota 1. (Zie: Caron Marlies in Catalogo Geert Grote en de Modene Devotie, haar artikel over Ansien doet gedencken).

Iconografie.

- 1- Kerkarchief Westkapelle, classeur Fotografische inventaris. Foto van een originele tekening van de kerk. Datum ca 1840. Herkomst: Wwe René De Keyser.
- 2- Liber Memorialis I, p. 68. Originele tekening van de kerk westzijde.
- 3- Theerens Willy en Aernoudt Dirk, De Sint-Niklaaskerk te Westkapelle. Westkapelle 1983. Aernoudt Dirk: Deel II, De kerkverbouwing..., p. 69.
- 4- Restauratiedossier van de kerk: 4 foto's van de kerk van A. Watteyne. 1: Hoogaltaar; 2. O.L.Vrouwaltaar; 3. St. Niklaasaltaar; 4. Orgel.

Goedgekeurd door de Gemeenteraad van Westkapelle, 17 november 1903. Secr., Verhaege - Burgemeester D(esiré) Wallays.

Goedgekeurd door de Kerkraad 22 november 1903. De schrijver G. Mesuere - De voorzitter L. Callant.

- 5- Liber Memorialis I, p. 41. Postkaart van de kerk. Van den Bon et Blomme, Sysseele. Toestand van de kerk voor 1908. Zicht vanuit het noordwesten: toren, kalvarieberg, inganggebouw en kerkhof.
- 6- Liber Memorialis I, p. 64. Foto van de kerk. Zicht vanuit het noordwesten: toren, kalvarieberg, inganggebouw en kerkhof. Origineel. Afmetingen, H: 16 cm. Br: 11 cm.
- 7- Grafzerk van Plone Nijt en Niclaeij f Niclaeij de Meulenaere. Zie De Vlieghe Luc, Kunstpatrimonium van West-Vlaanderen. Tielt 1970, p. 187-188 en afb. 445.
- 8- Van Belle Ronald, Vlakke grafmonumenten en memorietaferelen met persoonsafbeeldingen in West-Vlaanderen. De Windroos 2006. Wrijfprent van de grafzerk van Plone Nijt en Niclaeij f Niclaeij de Muelenaere.
Met de computer van negatief (originele wrijfprent) omgezet in positief beeld. Zonder randschrift. Het volledige gegraveerde randschrift werd op 21.08.2007 te 14.30 u door Ronald Van Belle afgewreven. Dit zal samen bij de reeds bestaande wrijfprent ter aanvulling toegevoegd worden met een computerreconstructie. Resultaat: zie afb. 1.
- 9- Theerens Willy en Aernoudt Dirk, De Sint-Niklaaskerk te Westkapelle. Westkapelle 1983. p. 69.
- 10- Devlieghe Luc, Kunstpatrimonium van West-Vlaanderen. De Zwinstreek. Tielt 1970. deel 4 - p. 187 - 188. Afb. 430 en 445.

Jan Lavaert
29.08.2008